

Секція 2.
**Теорія і практика формування інноваційно–
інвестиційного потенціалу промислових
підприємств**

*Науковий модератор:
д.е.н., професор, Філіпова С.В.*

**СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРЕЗ МЕХАНІЗМ СПРАВЛЯННЯ
ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ**

П.М. Боровик, к.е.н., доцент

Н.Ю. Швець,

Є.М. Мінченко

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

Події останніх років в Україні переконливо продемонстрували необхідність переобладнання вітчизняних підприємств та стимулювання державою інноваційно-інвестиційних процесів в національній економіці. В комплексі заходів, що активізуватимуть інвестиції та інновації на рівні як окремих вітчизняних підприємств так і галузей, без сумніву, слід використовувати податковий інструментарій регулювання зазначених явищ та процесів, одним із складових якого є податок на додану вартість (ПДВ).

Слід відмітити, що механізм справляння цього податку не позбавлений багатьох недоречностей, які заважають виконанню зазначеним податком його регулюючих завдань. З цієї причини вітчизняний податок на додану вартість неодноразово зазнавав змін. В той же час, навіть після кардинального реформування порядку нарахування і сплати ПДВ, що відбулось в Україні шляхом прийняття розділу V Податкового кодексу, ця податкова форма, завдяки недостатнім її регулюючим властивостям, залишається проблемною для вітчизняної системи оподаткування.

Податок на додану вартість формує значну частину доходів державної казни. В той же час, порядок нарахування і сплати ПДВ останнім часом зазнав суттєвих змін, зумовлених, насамперед, скороченням пільг з досліджуваного податку та зменшенням з 1 січня 2015 року ставки цієї податкової форми, внаслідок чого посилюються фіскальні властивості ПДВ, одним із наслідків чого є зменшення його стимулюючого впливу на інноваційно-інвестиційні явища та процеси.

Тому, враховуючи регулюючий потенціал цієї податкової форми, раціональним для України є також посилення стимулюючого впливу ПДВ на інвестиційно-інноваційні процеси в реальному секторі економіки та розвиток економіки загалом.

Вітчизняні товаровиробники намагаються фінансувати інноваційні проекти, закупляти сучасне обладнання та нові прогресивні технології. Поряд з цим, в 2017 р. порівняно з попереднім роком питома вага інноваційної продукції в товарній продукції як промислових так і сільськогосподарських підприємств скоротилась майже на 2 %, що є наслідком скорочення обсягів фінансування інноваційних програм [1, с. 53; 2].

Тому, з метою державного стимулювання інновацій на вітчизняних промислових підприємствах, доцільним є звільнення від оподаткування податком на додану вартість частини операцій з реалізації товарів, робіт та послуг, виручка від яких використовується платниками ПДВ з метою фінансування інновацій. В той же час, перед запровадженням такої податкової новачки, необхідним є обґрунтування граничного розміру зазначеної податкової знижки.

Крім того, з метою активізації інвестицій в реальний сектор економіки, в Україні доцільно запровадити також звільнення від оподаткування податком на додану вартість операцій з реалізації товарів робіт та послуг, доходи від яких використовуються на інвестиційні потреби.

Також, як показали результати дослідження, нині доцільним є запровадження ставки ПДВ для суб'єктів агробізнесу в розмірі 7 % від бази його справляння, що відповідає розміру реальних податкових виплат платників податку на додану вартість – суб'єктів агробізнесу загалом по Україні, який і було враховано ще Міністерством доходів і зборів України при розробці одного з проектів змін до вітчизняного Податкового кодексу стосовно оподаткування сільськогосподарських товаровиробників [3].

Така законодавча новація спільно з відміною спецрежимів справляння податку на додану вартість в агросфері [4], що повністю відповідає вимогам СОТ і Євросоюзу, на наше переконання, з одного боку врятує аграрних товаровиробників від постійних перевірок

стосовно цільового використання сум ПДВ від реалізації ними власної продукції та продуктів їх переробки, а з іншого практично не вплине на величину їх податкових виплат. Тому пропонується зміна до механізму справляння ПДВ у разі її запровадження стимулюватиме розвиток агробізнесу та збільшить інвестиційну привабливість вітчизняних сільськогосподарських підприємств, насамперед, для зарубіжних інвесторів.

Підводячи підсумки проведеного дослідження, зауважимо що сучасний порядок нарахування і сплати податку на додану вартість має суттєві недоліки, зумовлені недостатніми регулюючими властивостями цієї податкової форми.

Шляхами вдосконалення вітчизняного механізму справляння податку на додану вартість, що посилять стимулюючий вплив цієї податкової форми на інноваційно-інвестиційні процеси як на рівні окремих суб'єктів, так і галузей вітчизняної економіки, як показали результати дослідження, мають бути звільнення від оподаткування податком на додану вартість частини операцій з реалізації товарів, робіт та послуг, виручка від яких використовується платниками ПДВ з метою фінансування інновацій, звільнення від оподаткування податком на додану вартість операцій з реалізації товарів робіт та послуг, доходи від яких використовуються на інвестиційні потреби, запровадження ставки ПДВ для суб'єктів агробізнесу в розмірі 7 % від бази оподаткування а також відміна спецрежимів справляння податку на додану вартість в агросфері.

Перелічені заходи значною мірою стимулюватимуть розвиток вітчизняної економіки, що є одним із пріоритетних завдань для держави в часи фінансової нестабільності.

Література:

1. Мацибора Т. В. Інвестиційна привабливість аграрного сектору України: регіональний аспект / Т. В. Мацибора // Економіка АПК. – 2018. – № 3. – С. 49–55.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua_naukh_innovats_in_Ukrain.html.
3. У Клименка можуть ввести 7% ПДВ для аграріїв. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2013/04/1/368785>.
4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755–VI. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

РІВНІ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

*А.А. Дискіна, к.е.н., доцент
А. Ю. Мужанова*

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Розвиток товарно-грошових відносин, реформування власності, підвищення рівня конкурентоспроможності продукції на сучасному етапі господарювання наповнюють новим змістом інвестиційні процеси на промислових підприємствах та змінюють характер їх мотивації. Це стосується, насамперед, цільової орієнтації інвестиційної діяльності, яка, переважно, визначається отриманням прибутку учасниками процесу створення та використання об'єктів інвестування. Інтереси учасників інвестиційної діяльності стають рушійною силою прийняття їх рішень щодо вкладення капіталу в створення та розвиток підприємства. На рівні окремих учасників сила мотиву визначається розміром очікуваних результатів, які, у відповідності з дією закону економії часу, орієнтовані на максимальну величину при найменших витратах ресурсів. Рівень підсумкових результатів характеризується показниками ефективності, які кількісно аргументують інвестиційні рішення [1, с.23]. Тому в умовах формування ринкових відносин актуальності набувають питання, пов'язані із активізацією інвестиційних процесів, пошуку факторів, які впливають на підвищення ефективності інвестицій на підприємствах.

Інвестиційна привабливість підприємства – це його інтегральна характеристика як об'єкта потенційного інвестування з точки зору його наявного стану, можливостей розвитку, обсягів і перспектив отримання і розподілу прибутку, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства, його ділової активності та рентабельності. Вона поєднує у собі дані про ступінь очікуваної доходності, ризикованості та ліквідності потенційного капіталовкладення [2, с.127].

Інвестиційна привабливість має розглядатися з позицій привабливості країни, галузі, регіону, конкретного суб'єкта інвестування та проекту. Усі рівні взаємозалежні між собою та взаємозумовлюють один одного. Так, важко уявити собі привабливий для інвестування регіон чи галузь у рамках загальнонаціональної інвестиційної непривабливості. Оскільки склад факторів, що впливають на формування кожного рівня є недостатньо чітко визначеним, необхідно здійснити їх уточнення. Який з визначених рівнів з точки зору впливу на інвестиційну привабливість є домінуючим, а який є менш важливим – встановити вкрай важко. З ієрархічної точки зору найвищими є фактори, що формують державну компоненту інвестиційної привабливості. За нею слідує чинники, що обумовлюють привабливість регіону та галузі, яка ієрархічно знаходиться на тому ж рівні, що й регіон [3, с.12]. Нижній рівень формують фактори інвестиційної привабливості підприємства (рис. 1).

Для формування кінцевих висновків оцінки інвестиційної привабливості є той факт, що, наприклад, висока інвестиційна привабливість держави, регіону та галузі може бути перекрита незадовільною діяльністю потенційного реципієнта. В той же час підприємство із задовільними фінансовими показниками не буде вважатися привабливим, якщо воно знаходиться в країні з нестабільною економікою. Отже, лише оптимальне поєднання високого рівня усіх головних напрямків формування інвестиційної привабливості підприємства говорить про задовільний її стан.

Склад фінансових показників у кожній групі коефіцієнтів, що використовуються під час аналізу підприємства, може незначним чином варіюватися в залежності від наявних даних. В той же час хотілося б звернути увагу і на те, що фінансові показники не є єдиними, що формують інвестиційну привабливість підприємства з середини. Особливо слід відмітити значення форми власності, до якої відносяться підприємства, що формують характерні риси діяльності підприємства на ринку.

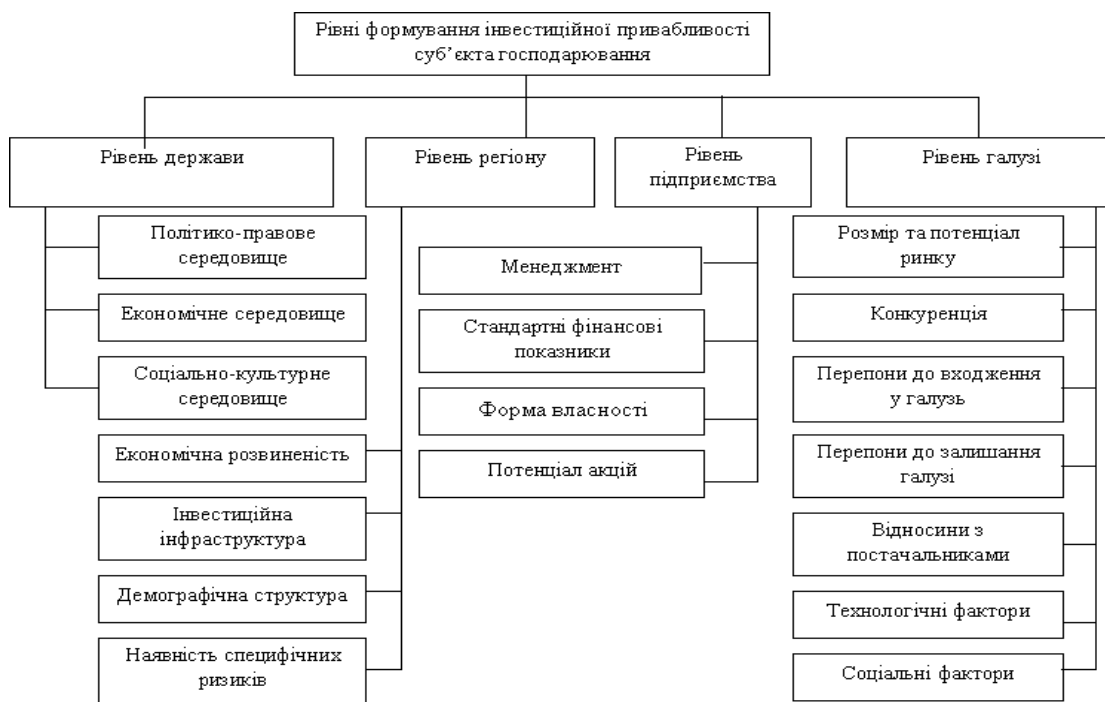


Рис. 1 – Рівні формування інвестиційної привабливості підприємства

Найбільш розвинутими як у світовій, так і в українській економіці є акціонерні товариства, переваги яких обґрунтовані у наступному розділі і наявність яких призвела до формування окремої групи показників інвестиційної привабливості – групи потенціалу акцій, що базується на співвідношенні особливо важливих параметрів для інвестора – обсягу отриманого прибутку, частки дивідендів, що сплачується з нього, а також вартості статутного фонду потенційного підприємства-реципієнта. Також важливим є стиль управління, особистість керівників, що здійснюють управління підприємством і які мають дуже великий вплив на формування його привабливості. Особливістю цього фактору, як і попереднього, є важкість кількісного вимірювання його впливу на потенційну ефективність капіталовкладення на відміну від фінансових показників.

Отже, необхідно відмітити, що проблема підвищення інвестиційної привабливості підприємств може бути вирішена лише після визначення усіх факторів, що впливають на її рівень, як зовні, тобто з боку держави, регіону та галузі, так і зсередини, з боку самого підприємства. Тільки поєднання зусиль держави і окремих підприємств на різних щаблях формування інвестиційної привабливості дозволить українській економіці перебороти низку наявних проблем та здійснити залучення необхідного обсягу коштів для ефективного проведення реформ та прибуткової діяльності суб'єктів господарювання.

Література

1. Гриньов А.В., Деділова Т.В. Управління інноваційним розвитком промислових підприємств у глобальному середовищі: Монографія. – Х.: ХНАДУ, 2008. – 148 с.
2. Хрущ Н.А. Інвестиційна діяльність: сучасні стратегії та технології. – Хмельницький: ХНУ, 2004. – 310 с.
3. Дискіна А.А. Інвестиційне забезпечення промислових підприємств на основі комплексної оцінки (на прикладі підприємств машинобудування): Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Одеський національний політехнічний університет. – Одеса, 2012. – 21 с.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ НАДІЙНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Н.В. Мілошевич, старший викладач

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Кожна страхова компанія намагається створити стійкий страховий портфель. Але наявність жорсткої конкуренції на страховому ринку не завжди дає можливість вільного вибору сприятливих ризиків, тому на відповідальності страховика можуть опинитися дуже великі ризики. В такому випадку настання навіть однієї страхової події може призвести до великого збитку та значних фінансових втрат компанії. Крім того, страхова компанія може понести великі збитки від великої кількості дрібних ризиків, розташованих на невеликій території.

Дослідженням різних аспектів інвестиційної політики страхових компаній займалися багато вітчизняних та зарубіжних учених: В. Базилевич, В. Василенко, З. Ватаманюк, О. Заруба, Ю. Кравченко, Б. Міркін, Н. Ткаченко, Ф. Фабозці, Ф.С. Бикнелл, Т. Мэнсон та інші.

За сучасних умов проблема інвестиційної діяльності вітчизняних страхових компаній потребує подальшого розгляду та вирішення, насамперед у контексті формування інвестиційної політики страховиків та підвищення надійності розміщення страхових резервів.

Для забезпечення платоспроможності страховиків, підвищення надійності і диверсифікованості розміщення страхових резервів у тому випадку, коли страхова компанія бере на себе зобов'язання щодо покриття ризиків, які перевищують можливості їх виконання за рахунок власних активів, використовується перестрахування.

На сьогоднішній день у сфері вітчизняного страхування переважають страхові й перестраховальні компанії з відносно невеликими потужностями щодо прийняття ризиків. Триває негативна тенденція значного відтоку валюти за межі України на тлі позитивної тенденції збільшення перестрахованої відповідальності. Особливість українського ринку полягає в тому, що більшість страхових компаній найчастіше просто обмінюються між собою ризиками, не гарантуючи реального перестраховального відшкодування. Для українського страхового ринку проблемою, що вимагає швидкого рішення, є збільшення його ємності, об'єднання розрізнених страхових фондів компаній.

Для подальшого розвитку та підвищення надійності інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні необхідно створити державну перестраховальну компанію. На сьогоднішній день значні суми страхових премій, тобто інвестиційні ресурси, надходять до іноземних перестраховальних компаній. Так, у 2017 році за договорами перестраховання ризиків українські страховики сплатили 18,3 млрд. грн. (у тому числі перестраховальникам – нерезидентам 3,4 млрд. грн.) [1].

Економічна ситуація в країні, ускладнений документооблік, корупція, затримки платежів через укладені договори перестраховання – ці фактори знижують інтерес до українського ринку іноземних перестраховальних компаній. На сьогоднішній день на страховому ринку України працюють лише глобальні перестраховальники, які перестраховують лише облігаторні договори. Факультативні договори іноземними компаніями майже не перестраховуються.

Вирішити проблему перестраховання ризиків вітчизняних страховиків та сприяти акумулюванню певної частини страхових премій, які на сьогоднішній день надходять за кордон може державна перестраховальна компанія. Така компанія може взяти на себе відповідальність за ризики, які перевищують суми, що їх здатні покрити прямі страховики. Це дозволить збільшити обсяг інвестиційних коштів вітчизняного страхового ринку.

Одним із головних чинників успішного розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній є стабільність та надійність страхового ринку. Для забезпечення зваженого й ефективного функціонування вітчизняного ринку страхування, дотримання вимог законів України про страхування, уникнення неплатоспроможності страховиків і захисту інтересів страхувальників здійснюється державне регулювання страхової діяльності.

Основними складовими забезпечення фінансової стійкості страхової компанії є: власний капітал, страхові резерви, перестраховання, інвестиційна діяльність, тарифна політика. Від якості управління ними керівництвом страховика і буде залежати наскільки добре буде

почувати себе організація на страховому ринку в тих чи інших умовах. Зміна будь-якого фактора призводить до зміни фінансового стану страхової компанії [2].

Основним органом державного регулювання страхового ринку є Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, яка утворена відповідно до Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, затвердженого Указом Президента України від 23 листопада 2011 року.

Найбільш важливими напрямками розвитку державного регулювання страхової діяльності є наступні: розробка стратегії розвитку страхової галузі; створення умов щодо капіталізації з метою підвищення платоспроможності страховиків; переведення статистичної та бухгалтерської звітності у відповідність з міжнародними стандартами та ін.

До основних форм реалізації регулюючої функції держави у сфері страхування відносяться: прийняття законодавчих актів, які регулюють страхування; запровадження в інтересах суспільства й окремих категорій його громадян обов'язкового страхування; проведення спеціальної податкової політики, установлення пільг страховим компаніям для стимулювання такого роду діяльності; створення правового механізму для забезпечення нагляду за функціонуванням страхових компаній [3].

На страховому ринку України протягом останніх декількох років намітилася тенденція до інтеграції у світову економіку. Більш повному використанню інвестиційних можливостей страхового капіталу заважає слабкість фондового ринку. Одним із шляхів активізації інвестиційної діяльності страхових компаній зі страхування життя є впровадження програм комплексного страхування Unit-Linked. В усіх розвинутих країнах світу продукти Unit-Linked є одними з найбільш популярних інструментів на ринку страхових та інвестиційних послуг, так як вдало поєднують ці два напрямки діяльності страхових компаній.

Для підвищення ефективності інвестування страхових резервів страховики можуть передавати їх в управління КУА (компаніям з управління активами).

Управління активами – вид діяльності професійних учасників фондового ринку, який складається з інвестування активів інвестиційних фондів у різноманітні інвестиційні інструменти: акції, облигації, нерухомість, депозити, золото тощо, з метою отримання інвестиційного доходу, що розподіляється між інвесторами фонду відповідно до кількості придбаних ними цінних паперів.

Використання страховиками можливостей та досвіду компаній з управління активами дозволить підвищити прибуток страхових компаній від інвестування страхових резервів та мінімізувати їх інвестиційні ризики. Крім того, звільнення страхової компанії від невластивих для неї видів діяльності на фондовому ринку дозволить більшу увагу приділяти саме страхової діяльності.

Література:

1. Офіційний сайт Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>
2. Чкан І.О. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній – Електронний ресурс: [Режим доступу]: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/68/72>
3. Філонюк О.Ф. Страховий ринок України як об'єкт державного регулювання // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 22. – С. 73 – 77.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

*Н.В. Мілошевич, старший викладач
О.М. Циснецький*

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

В умовах ринкової економіки ресурси страхових компаній є важливим джерелом інвестиційної діяльності. Так, досвід західних країн свідчить про важливу роль страховиків в інвестиційних процесах країни. Але в Україні, незважаючи на щорічне зростання частки валових страхових платежів у ВВП, страхові компанії ще не стали потужними учасниками інвестиційного процесу країни.

У зв'язку з тим виникає нагальна потреба у проведенні досліджень напрямків та механізмів, які дозволяють страхуванню приймати участь в процесах ефективного заощадження коштів та інвестування.

Враховуючи об'єктивну необхідність дедалі більшого залучення інвестиційного капіталу страхової системи до економіки України, дослідження проблем розвитку інвестиційної діяльності набуває особливої актуальності та ваги.

Вивченню проблем розвитку інвестиційної діяльності присвятили свої праці вітчизняні й зарубіжні вчені, зокрема В.Д. Базилевич, О.Д.Вовчак, А.В. Василенко, Н.В.Зозуля, С.С. Осадець, А.Л. Черненко, Л.Ю. Сорока, Ф.С. Бикнелл, Т. Мэнсон та інші.

Причина низького рівня інвестиційної діяльності страховиків України полягає в неналежній оцінці потенціалу страхових компаній як з боку держави так і потенційних інвесторів, які можуть вкладати засоби у розвиток страхових компаній. Діючі сьогодні закони щодо правил інвестування страхових резервів, та ряд інших причин поки що не дозволяють страховим компаніям ефективно управляти тимчасово вільними коштами.

На сьогоднішній день в Україні ще недостатньо розвинутий фондовий ринок, існують труднощі з випуском цінних паперів для інвестування коштів страхових компаній в економіку країни. Тому основні напрями підвищення ролі страхових компаній необхідно розглядати в поєднанні із ефективним розвитком страхового ринку.

Аналіз стану і тенденцій розвитку страхового ринку України дозволив виділити найбільш важливі причини низького інвестиційного потенціалу страховиків України, які стримують розвиток інвестиційної діяльності страхових компаній [1]:

- політична, фінансова та соціально-економічна нестабільність в країні;
- загальна невизначеність місця та ролі страхування в українському суспільстві та неузгодженість регуляторної політики у сфері страхування;
- обмеженість можливостей для інвестування страховими компаніями;
- відсутність надійних інвестиційних інструментів і державних гарантій під інвестиційні проекти;
- відсутність ефективного податкового законодавства, здатного стимулювати інвестиційну діяльність;
- велика кількість страхових суспільств і низька їхня капіталізація;
- низька довіра до вітчизняних страхових суспільств, що обумовлено в тому числі й наявністю практики невиконання державою взятих на себе зобов'язань у сфері страхування.

Для того, щоб страхові компанії могли зайняти більш вагоме місце в інвестиційному процесі вони повинні суттєво збільшити розміри власного капіталу. Тільки потужні страхові компанії можуть акумулювати значні кошти у вигляді страхових резервів та викликати довіру зі сторони потенційних клієнтів.

Повноті використання інвестиційних можливостей страхового капіталу на фондовому ринку заважає слабкість фондового ринку. У найближчій перспективі страхові компанії зі страхування життя будуть зайняті пошуком дохідних і надійних інвестиційних активів. Вони зацікавлені в таких цінних паперах, які б забезпечили мінімальну ставку дохідності в умовах прогнозованих темпів інфляції. В Україні ще тривалий час не буде існувати ліквідного та достатньо дохідного фінансового ринку. В цих умовах страховим компаніям доведеться

вкладати свої кошти в короткострокові та ризикові фінансові інструменти.

Тому, держава повинна запровадити нові державні цінні папери, орієнтуючись переважно на вітчизняних інвесторів, розміщувати державні позики на внутрішньому ринку, забезпечуючи необхідний рівень доходності, який би перевищував інфляційні очікування.

Для розширення можливостей проведення страхових операцій і підвищення ролі страховиків у інвестиційному процесі мають бути суттєво збільшені розміри власного капіталу страховиків. Окрім того, страхові компанії повинні набути прав інституційних інвесторів: мати можливість конвертувати гривні у валюту, вкладати кошти страхових резервів у нерухомість, іпотеку.

При здійсненні інвестиційної діяльності необхідно дотримуватись вимог, щоб напрямки надходження інвестиційних ресурсів бути відповідно обумовлені та були надійними як для страховика, так і для страхувальника. Ефективність інвестиційної діяльності страховика залежить від розвитку фінансового ринку, а також від можливості вільного доступу до нього страхових компаній.

Ситуація та перспективи розвитку страхового ринку залежать в першу чергу від обраної стратегії розвитку страховиків, але й значною мірою й від ефективності антикризових заходів, які мають бути прийняті з боку держави.

Серед основних заходів, які необхідно впроваджувати, важливе місце займають: надання комбінованих послуг шляхом пропозиції комплексних страхових продуктів; приєднання до полісів додаткових послуг; урізноманітнення скидок і бонусів, зниження тарифів за рахунок комплексності угод; страхування нестандартних ризиків, упровадження вітчизняними страховиками на ринку страхових послуг нових для вітчизняної практики продуктів [2].

Перспективними напрямками розвитку діяльності страховиків є впровадження нових видів страхових послуг, що дозволить збільшити обсяги коштів страхових компаній. Зокрема, повністю новим для українського страхового ринку є інвестиційне страхування (страхування з інвестиційним фондом).

Сутність інвестиційного страхування укладеться в тому, що страхові резерви за договорами страхування життя передаються інвестиційним фондам. Фактично ця передача передбачає купівлю страхувальником часток (паїв) в інвестиційних фондах, які працюють на ринку, або придбання розрахункових одиниць у створених страховиком фондах інвестування страхових резервів. В свою чергу, інвестиційні фонди спрямовують отримані кошти у інвестиційні проекти (операції). Унаслідок цього створені фонди отримують інвестиційний дохід, значну частину якого приєднують до отриманих коштів і за рахунок цього збільшується вартість часток (паїв чи розрахункових одиниць). Діяльність інвестиційних фондів ґрунтується на диверсифікації інвестиційного портфелю, що дає змогу отримувати високий прибуток.

Таким чином, активізація інвестиційної діяльності страхових компаній підносить сферу страхування до рівня важливих чинників, які впливають на розвиток економіки, оскільки пасивні кошти, отримані від страхувальників, стають активним капіталом, що задіяний на фінансовому ринку. Але сьогодні повноті використання інвестиційних можливостей страхового капіталу заважає слабкість фондового ринку.

Література:

1. Сорока Л.Ю. Інвестиційна політика компаній зі страхування життя // Страхова справа. – 2006. – №1(21). – С.39 – 41.
2. Шурігіна Н.Ю. Державні заходи щодо виходу страхового ринку України з кризового стану. Режим доступу: www.kbuara.kharkov.ua.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

С.Ю. Соколюк, к.е.н., доцент

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

Об'єктивна необхідність підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняного виробництва продукції та забезпечення продовольчої безпеки країни нерозривно пов'язана із подальшим розвитком та активізацією інноваційних процесів. Інноваційна модель розвитку економіки передбачає динамічний розвиток усіх її галузей для підвищення ефективності виробничого процесу, де підприємства займають особливе місце.

Розвиток сучасного підприємства будь-якої форми власності виступає процесом систематичних динамічних перетворень в межах визначених стратегічних цілей об'єктів і суб'єктів управління через їх узгодженість та гармонізацію для забезпечення сталого інноваційного розвитку. Трактуючи поняття «інноваційний розвиток підприємства» є неоднорідними і його сутність розкривають через [1; 2; 3; 4]: інновації як джерело інноваційного розвитку, розгортання інноваційного процесу, ототожнення з інноваційною діяльністю, здійснення якісних змін у межах підприємства та тісний взаємозв'язок з його інноваційним потенціалом. Такі підходи до визначення інноваційного розвитку підприємства пов'язані із сформованими точками зору щодо його складових (рис. 1).

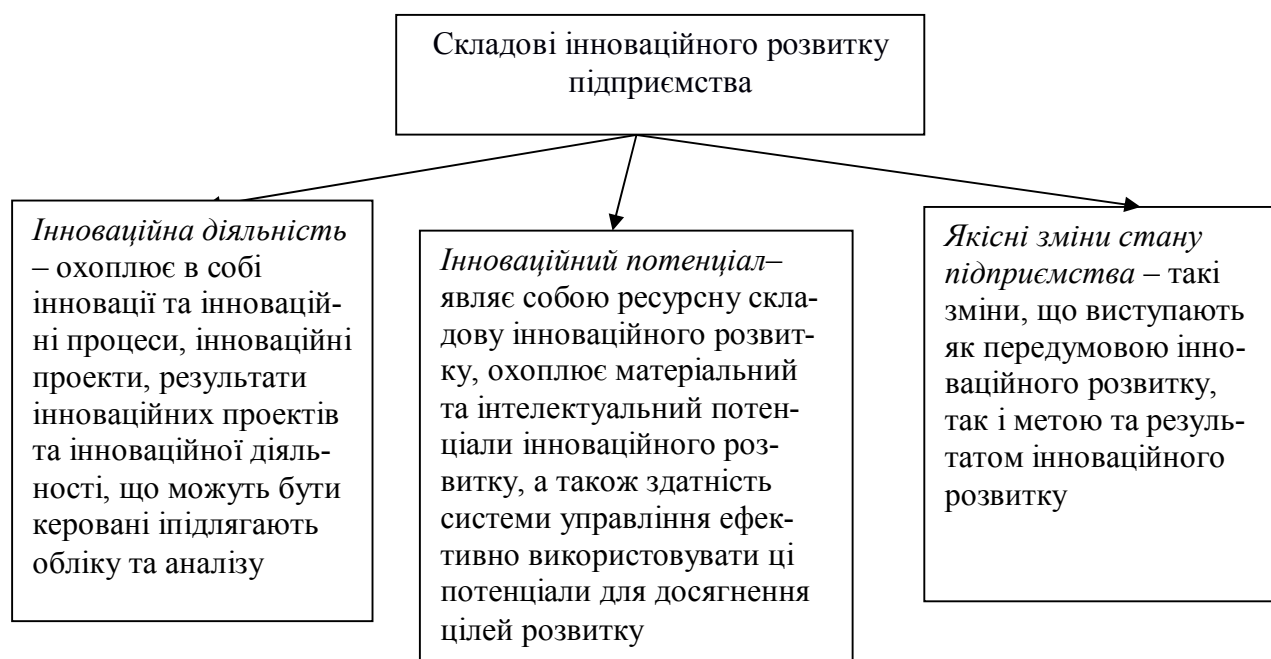


Рис. 1. – Основні складові інноваційного розвитку підприємства
Джерело: сформовано автором з використанням [4; 5]

Відокремлені складові інноваційного розвитку підприємства характеризують цілеспрямовану діяльність економічних суб'єктів для формування інноваційного продукту і створення певного внутрішнього інноваційного середовища. Так результати інноваційної діяльності можуть проявлятися в показниках інноваційної активності, інноваційних витрат, ефективності інноваційних проектів тощо. Якісні зміни, що відбуваються у межах підприємства забезпечують покращення фінансового стану, реорганізацію системи управління та ринкових зв'язків задля формування інноваційного потенціалу та здійснення ефективної інноваційної діяльності. Результати таких змін мають безпосередній вплив на розвиток підприємства на засадах здійснення інноваційної діяльності, а саме впровадження інновацій повинно

віддзеркалюватись у підвищенні ефективності його діяльності, укріпленні ринкових позицій тощо.

Щодо інноваційного потенціалу, то процес його формування та використання є окремим об'єктом управління, у межах якого здійснюється його оцінка та аналіз. Тому під інноваційним потенціалом підприємства треба розуміти спроможність до інноваційного розвитку підприємства з використанням усіх необхідних для цього ресурсів, що є в його розпорядженні.

Структурними частинами інноваційного потенціалу виступають наукова, виробничо-технологічна, маркетингова, кадрова, матеріально-технічна, фінансова, інформаційна складові. Тому слід зазначити, що сильним в інноваційному сенсі вважається підприємство, що володіє кваліфікованими науковими кадрами, матеріально-технічним, інформаційно-методичним та організаційним забезпеченням.

Від інноваційного потенціалу залежить вибір, формування та реалізація стратегії гармонійного інноваційного розвитку. Якщо у підприємства є всі необхідні ресурси, то воно може обрати стратегію лідера, розробляючи й упроваджуючи принципово нові або базисні інновації. Якщо можливості підприємства обмежені, то краще їх нарощувати й функціонувати на основі стратегії послідовника, тобто реалізовувати поліпшуючі технології.

Нині слабкими ланками в розвитку інноваційного потенціалу підприємств є [6]:

1. Відсутність ефективного організаційно-економічного механізму управління.
2. Нестача фінансових коштів, що зумовлює пошук джерел фінансування та раціонального використання наявних за рахунок обґрунтованості вибору перспективних напрямів інноваційної діяльності підприємств.
3. Відсутність методики комплексного оцінювання інноваційного потенціалу.
4. Необхідність систематичного технологічного переоснащення виробництва сучасним обладнанням.
5. Підвищена ризикованість, зумовлена високою невизначеністю результату.
6. Неефективна робота маркетингової служби.
7. Недосконалість мотивації персоналу, враховуючи підвищену значущість окремих фахівців.

Отже, будучи генератором високої інноваційної активності, інноваційний потенціал стає основою для економічної системи у досягненні вищого рівня розвитку, збільшення творчих здібностей та готовності до інноваційного розвитку. Темпи інноваційного розвитку підприємства, які визначаються активністю його інноваційних процесів, обумовлюють результативність та ефективність діяльності підприємства, які у свою чергу впливають на його конкурентоспроможність.

Література:

1. Поляков С.Г. Модель инновационного развития предприятия / С.Г. Поляков, И.М. Степнов // Инновации. – 2003. – №2–3 (59–60). – С. 36–38.
2. Найдюк В.С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств / В.С. Найдюк // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 3. – С. 251–263.
3. Кибиткин А.И. Концептуальный подход к оценке инновационного развития предприятия / А.И. Кибиткин, М.Н. Чечурина // Вестник МГТУ. – 2011. – Том 14, № 2. – С. 427–434.
4. Волощук Л.О. Інноваційний розвиток промислового підприємства: сутність та проблеми аналітичного забезпечення в умовах індикативного управління / Л.О. Волощук // Бізнес Інформ. – 2014. – № 11. – С. 75–79.
5. Гук О.В., Дейнека О.С., Лексін Р.І. Інноваційний потенціал як інструмент забезпечення інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс] / О.В. Гук, О.С. Дейнека, Р.І. Лексін // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 14. – С. 348–351. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/72.pdf>.
6. Романова Т.В. Шляхи підвищення інноваційної активності промислових підприємств України / Т.В. Романова, Л.О. Іванець // Ефективна економіка. – 2015. – № 1. – С. 114–116.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

К. Р. Соловей

Науковий керівник: Н.Л. Сидорко, старший викладач

Національний університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

У сучасній економіці роль інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів істотно зростає. Одним із найбільш ефективних напрямів розвитку національної економіки є активна інноваційна діяльність підприємств різних секторів економіки. Без застосування інновацій практично неможливо забезпечити конкурентоспроможне виробництво, оскільки з прискоренням науково-технічного прогресу вимоги високого ступеня новизни продукції притаманні кожній галузі. Інновації як ефективний засіб конкурентної боротьби постійно формують нові потреби покупців, знижуючи попит на традиційну продукцію, що посилює конкуренцію. Це обумовлює пошук нестандартних рішень та впровадження новітніх перетворень підприємства для збільшення частки ринку та посилення конкурентних позицій.

Економічні процеси в сфері інноваційного розвитку, які відбуваються в Україні привертають увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів. Аналізу інноваційної діяльності було присвячено чимало праць науковців, а саме А. С. Гальчинського, М. Т. Пашуту, С. В. Корсунського, В. П. Семиноженка, Р. А. Фатхутдинова, А.М. Стельмащука, Р.П. Смоленюка та інших. У своїх працях вчені розглянули різні аспекти інноваційної діяльності в Україні, а також світовий досвід впровадження інновацій у виробництво.

Інноваційна діяльність підприємницьких структур – це комплексна багатоаспектна система забезпечення їх конкурентоспроможності, сталого соціально-економічного розвитку. Це динамічний процес, спрямований на пошук можливостей інтенсифікації виробництва та задоволення суспільних потреб у конкурентоспроможних товарах і послугах на основі використання науково-технічного та інтелектуального потенціалів [1, с. 541].

Нині стан фінансового ринку в Україні за рахунок викликів сучасності зумовив ряд проблем в фінансовій діяльності підприємств. В їх числі – фінансова нестабільність, нові економічні обставини, банкрутство, війна на сході України. Мінімізація наслідків цих та інших проблем сприятиме забезпеченню фінансової безпеки суб'єктів підприємництва, але буде можливою лише за умови активного розвитку їх інноваційної діяльності. Тому потрібно впроваджувати перехід економіки України на інноваційний шлях еволюції, який би забезпечував динаміку економічного зростання та рівень конкурентоспроможності підприємств.

Для виникнення інноваційної діяльності на підприємствах необхідна наявність фундаментальних передумов, а саме:

1. Конкуренція між підприємствами, яка постійно посилюється.
2. Мінливий попит споживачів, який базується на змінних потребах та перевагах людей.
3. Швидкий розвиток і диверсифікація нових технологій.
4. Поширення креативного мислення та впровадження інноваційного потенціалу.

Досліджуючи досвід розвинених країн, слід зазначити, що розвиток підприємств нині повинен здійснюватися за умови постійного впровадження перспективних технологій та інноваційних проектів. Ефективна інноваційна діяльність є запорукою їх конкурентоспроможності і прибутковості. Важливою умовою результативної інноваційної діяльності є належний рівень її фінансового забезпечення.

Фінансування інноваційної діяльності може призвести до зростання ВВП. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності передбачає реалізацію заходів із залучення необхідного обсягу фінансових ресурсів для фінансування нововведень підприємства. При цьому основними формами фінансового забезпечення є самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування [2].

Підприємства, що обрали інноваційний шлях розвитку, з часом зможуть створити і постійно розвивати унікальні конкурентні переваги, що важко відтворюються конкурентами в

силу того, що інновації – це комплексний і довготривалий процес перетворення інноваційної ідеї у товар, який реалізується під впливом численних зовнішніх і внутрішніх чинників, які в той чи інший момент часу можуть стимулювати або гальмувати інноваційний розвиток підприємств.

Рівень виробничого, організаційно-технічного розвитку підприємства і його ринкових позицій, реалізація інноваційної стратегії залежать від вирішення комплексу інноваційних проблем. Їх виявлення та систематизація, комплексний аналіз стану матеріально-технічної, фінансової, науково-дослідної, ресурсної, кадрової, інформаційної баз, визначення рівня розвитку інноваційного потенціалу і вибір пріоритетів перспективного розвитку підприємства складають основу розробки інноваційної стратегії [3].

Нині обсяг як залучених, так і внутрішніх ресурсів, для підприємств є незначним. Це зумовлено тим, що їх значна кількість працює збитково. Крім того, діяльність більшості підприємств характеризується нестачею власних фінансових ресурсів навіть для забезпечення поточної діяльності. Саме тому виникає потреба у зовнішньому фінансуванні (державний і місцевий бюджети, кошти інвесторів) і кредитуванні.

Як стверджує І. Єпіфанова, частка банківського сектора в фінансуванні інновацій є занадто низькою, і цей процес необхідно активізувати. Досвід розвинених країн свідчить, що фінансування інноваційного бізнесу можуть здійснювати спеціалізовані банки або ж універсальні банки, які створили спеціалізовані відділи чи департаменти інноваційного фінансування [4].

Частка іноземних інвесторів у фінансуванні інноваційної діяльності зменшується у зв'язку з погіршенням інвестиційного клімату України, недосконалістю законодавства, політичною нестабільністю, війною на сході країни, окупацією Криму, тощо. В результаті дії таких факторів фінансування та комерціалізація більшості наукових розробок здійснюється закордоном.

Таким чином, з метою удосконалення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств та організацій необхідно впровадити комплекс заходів по нарощуванню ними власних фінансових джерел і здійснювати подальші дослідження щодо оптимального співвідношення різних форм фінансового забезпечення. Вибір інноваційної стратегії на рівні регіону або господарюючого суб'єкта впорядковує їх діяльність у контексті інноваційного розвитку і дозволяє більш успішно вирішувати багато питань, які пов'язані з їх фінансовою безпекою і підвищенням ефективності виробництва і конкурентоспроможності.

Література:

1. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К.: Знання, 2007. – 1027 с
2. Єпіфанова І. Ю. Аналіз фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств у сучасних умовах / І. Ю. Єпіфанова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12433/1/13_65-70_Vis_722_menegment.pdf/.
3. Білик В. В. Форми і методи стратегічної дії на управління інноваційними системами підприємства / В. В. Білик // Вісник Черкаського університету : Економічні науки. – 2016. – № 1. – С. 9–14.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

РОЗПОВСЮДЖЕННЯ І ДИФУЗИЯ ТЕХНОЛОГІЙ У ВІДТВОРЕННІ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ

І.Д. Спаський

Одеській національній економічній університет, м. Одеса

Дифузія технологій в економічній системі – це мимовільне перемішування товарної маси, технологій, грошової маси, інвестицій та таке інше в наслідок їх руху в процесі реалізації економічних інтересів. У системах, що включають різноманітні елементи, дифузія проявляється в прагненні до встановлення рівноважного розподілу концентрацій. Зауважимо, що в загальному випадку перенос дифундируючих елементів може викликатися не тільки неоднорідністю розподілів концентрацій, але і неоднорідністю інших факторів. Процес дифузії в економічній системі характеризує проникність економічного середовища (Московин, 1998). Зокрема це стосується інфраструктури ринку, як системи проводячих товарні відносини елементів. Дифузійними процесами зазвичай називають процеси перерозподілу елементів в середовищі шляхом дисипації або його спрямованого перенесення під дією градієнта потенціалу, а в найпростішому випадку, градієнта концентрації (Роджерс, 2009).

В рамках концепції інноваційного розвитку центральне місце займає феномен дифузії інновацій (Баканова, 2013). Яку пов'язують з поширенням широкого кола нововведень через систему інформаційних, соціальних і економічних зв'язків між всіма елементами системи суспільного виробництва і споживання. Історично інтерес до проблеми дифузії сформувався разом з введенням поняття «інновація» в економічний оборот. Однак в рамках проведених досліджень інновація розуміється як традиційний продукт споживання, без урахування стадії її життєвого циклу і форми (ідея, досвідчений зразок і т. д.), а дифузія розглядається, як правило, у відриві від механізмів, які її забезпечують. Незважаючи на те, що господарська практика напрацювала достатню кількість форм поширення інновацій (інжинірингові послуги різної глибини, рух інтелектуального, людського, капіталу, інформаційна дифузія, тиражування нововведення), їх сукупність до справжнього часу систематизована, а рішення, що стосуються вибору тієї чи іншої форми, приймаються без належного обґрунтування, традиційно поставляється логіко-структурне аналізом і математичним моделюванням. Щодо поширення інновації цей класичної стала точка зору Е. Роджерса, який визначив дифузію як процес, за допомогою якого інновації проходять по комунікаційним каналам в часі і просторі серед учасників соціально-економічної системи. Таким чином термін "дифузія інновацій" отримав широке розповсюдження після Роджерсом у 1962 році книги з однойменною назвою, хоча схожі ідеї висловлювалися ще наприкінці XIX – початку XX століття французьким соціологом Жаном– Габрієлем Тардом (1890), німецьким етнографом Лео Фробеніусом та іншими. У своїй книзі Е. Роджерс узагальнив результати ранніх досліджень і представив теорію прийняття нововведень на індивідуальному рівні, в організаціях і суспільстві загалом.

Усі наступні визначення по суті звучні формулюванні Е. Роджерса. У частності, Керівництво Осло визначає дифузію, як «... спосіб, яким інновації розповсюджуються за ринковими і неринковими каналам від місця їх першої реалізації споживачам – країнам, регіонам, галузям, ринкам і підприємствам » (Руководство Осло, 2010).

Інновація може розповсюджуватися в соціальній системі тільки шляхом її визнання окремими елементами системи – споживачами, якщо йдеться про впровадження на ринок нового товару, підприємствами, якщо поширюється нова технологія тощо. Цей процес визнання Е. Роджерс назвав адаптацією інновації. Моделювання процесу ухвалення рішення щодо адаптації елементами соціальних систем посідає центральне місце в теорії дифузії інновацій.

Інновація поширюється за допомогою комунікації з плином часу в деякій соціальній системі. У зв'язку з цим можна виділити такі ключові елементи теорії:

1. інновація – визначається Е. Роджерсом як "ідея, практична діяльність або об'єкт, який сприймається як щось нове індивідумом або іншою одиницею адаптації";
2. канали комунікації – засоби передачі повідомлень від одного індивідуума іншому;

3. час адаптації – відносна швидкість, із якою інновація адаптується членами соціальної системи;

4. соціальна система – безліч взаємопов'язаних одиниць, які займаються спільним вирішенням проблем для досягнення спільної мети.

Хоча теорія Е. Роджерса носить загальний характер, природа елементів соціальної системи накладає свій відбиток на процес ухвалення рішень про адаптацію інновацій. Зокрема важливо, чи здійснюється таке вирішення добровільно або примусово, індивідуально або колективно (Роджерс, 2009). Відповідно до цих чинників Е. Роджерс виділяє три типи рішень про адаптацію інновацій:

1. опціональна адаптація – рішення ухвалюється індивідуально на добровільній основі;

2. колективна адаптація – рішення ухвалюється колективно, усіма членами соціальної системи;

3. авторитарна адаптація – рішення ухвалюється для всієї соціальної системи особами, наділеними відповідними повноваженнями (Роджерс, 2009).

Дифузія інновацій відбувається серед членів соціальної системи поступово за допомогою каналів комунікації для їх адаптації. Зокрема до товарних інновацій, у процесі ухвалення рішень про їх адаптацію можна виділити п'ять етапів.

1. Знання. Споживач дізнається про існування нового товару, але йому не вистачає інформації про його корисність. На цій стадії у споживача поки що відсутня мотивація для пошуку подальшої інформації про новий товар.

2. Переконавання. Споживач зацікавлюється новинкою і активно шукає інформацію про неї.

3. Придбання. Споживач зважує всі "за" і "проти" та вирішує, чи варто придбати новий товар. Оскільки це рішення носить особистий характер і може бути як позитивним, так і негативним, для більшості нових товарів цей етап є критичним; багато товарних інновацій ніколи не долають цей бар'єр.

4. Використання. Споживач користується новим товаром і може дійти висновку про його корисність тепер вже на підставі особистого досвіду. Якщо він виявиться позитивним, споживач може стати зацікавленим у продовженні використання нового товару.

5. Підтвердження. Споживач ухвалює рішення про продовження використання нового товару. Це рішення часто робиться як на особистому, так і на груповому рівнях; використання товару іншими споживачами може слугувати для споживача підтвердженням правильності свого рішення про придбання товару.

Література:

1. Баканова С.А. Механизмы диффузии инноваций: особенности и методы моделирования. Научно–технические ведомости СПбГПУ. Экономические науки No 6–1(185) 2013
2. Московкин В. Основы концепции диффузии инноваций / Владимир Московкин // Бизнесинформ. – 1998. – № 17–18. – С. 41.
3. Роджерс Еверетт М. Дифузія інновацій / Еверетт М. Роджерс ; [пер. з англ. Василя Старка]. – К.: Вид. дім «Києво–Могилянська академія», 2009. – С. 237